

Matija Petar Katančić, Knjižica o ilirskom pjesništvu izvedena po zakonima estetike, Tekst priredio i preveo Stjepan Sršan, Izdavački centar "Revija", Radničko sveučilište "Božidar Maslarić", Mala teorijska biblioteka 16, Osijek 1984, 232+XIV str.

Katančićeva latinski pisana rasprava *De poesi illyrica libellus ad leges aesteticae exactus* (dovršena god. 1817), ta - prema riječima pisca pogovora Stanislava Marijanovića - prva književna teorija napisana na korpusu "domovinskog pjesništva" hrvatske književnosti, nije do ovoga izdanja bila objelodanjena ni na originalu ni u prijevodu. Sada smo, zahvaljujući Izdavačkom centru "Revija", dobili oboje: i latinski original i hrvatski prijevod.

Djelo je na posredan način bilo i do sada poznato i cijenjeno: o njemu se pisalo u stručnoj literaturi, objavljeni su i pojedini njegovi segmenti, o čemu se podaci navode u bilješkama i pogovoru izdanja koje prikazujemo, no cjelina je bila dostupna samo rijetkima u latinskom rukopisu.

Autorica ovog prikaza osvrnula se, na temelju do tada poznate literature, na usmenoknjiževni aspekt Katančićeve rasprave u svojoj *Usmenoj književnosti (Povijest hrvatske književnosti, I, 1978, str. 241-244)*. Ondje je upozoreno na prepletanje klasicističke poetike s predromantičkim idejama, izraženima u Katančića osobito divljenjem usmenom pjesništvu. Prikazane su i usmene pjesme što ih je Katančić objavio u svojim djelima.

Ovom je kratkom prikazu svrha da upozori čitatelje na izdanje kojim su sada Katančićevi pionirski zapisi hrvatske usmene lirike, nakon 167 godina, postali napokon dostupni svakom zainteresiranom čitatelju. Riječ je o pjesmama s ovim početnim stihovima: Lepi Ivo trga rože (preuzeto od Bedekovića), Rosna bosna košutico, Spava Janko pod jablankom, O jabuko bilorujna, Pomozi Bog, gospo, Goji majka tri divojke. Istina je da smo te pjesme već poznavali iz rasprave Tome Matića o Katančićevoj tada još rukopisnoj knjižici *De poesi illyrica libellus ...*, ali su nam sada one pristupačne u svome dvostrukom kontekstu: u kon-

tekstu Katančićeva prikazivanja klasicističkih pravila poetike što ih ilustrira primjerima iz hrvatske književnosti uz ostalo i iz usmene, te ujedno u kontekstu njegovih opisa realnih izvedbi pjesama. On opisuje glazbene instrumente i navodi njihove nazive, iznosi u kojim se zgodama na pojedinim instrumentima svira, primjerice: o *dudama* kazuje da su "našle svoje mjesto na trgu, u kolu, u svatovima, na igrankama, u vojsci i drugim veselim zgodama". Opisuje prosjaka kako je "proseći napuhavao mješinu". Pjesmu *Rosna bosna...* naziva Katančić odom, no ujedno folkloristički pripoćuje kako je "djevojke pjevaju u kolu za ljetnih radova i uz vatru na raskršćima u vrijeme poklada". Klasički obrasci oprimjeruju se u Katančića redovno opisima usmenog pjesništva i njegovih izvedbi. On opisuje načine pjevanja "za vrijeme putovanja ili svadbe ili pak za drugih veselih prilika", kao i pjevanje junačkih pjesama "na tejskom glazbalu", uz gusle. Prikazuje pjevanje "u kolu djevojaka", plesne korake i stihove "u alkejskom pentametu, u koreju, jambu, s pridavkom na kraju dugog sloga". Opisuje kako je slušao djevojačko pjevanje u berbi kukuruza kod valpovačkog vlastelina uz improvizirani tekst: Pisme, sestre, popivajmo Josipu / kad smo došle na beridbu Josipu. Uz tekst prvoga poznatog zapisa bunjevačke usmene pjesme *Goji majka tri divojke* pripoćuje i pripjev "jek dul, goji majka, hej tri divojke, hej" te navodi da je tu pjesmu uz tamburu pjevao u Subotici svećenik Blaž Čurčić. Govori i o kazivanju pripovijesti "na sastancima mlađarije, ili poslenika ili pak pastira..., koje nisu neukusne".

Objavlivanjem Katančićeve knjižice obogaćeno je poznavanje povijesti hrvatske književnosti ne samo po doprinosu estetičkim i poetičkim nego posebice i po doprinosu usmenoj književnosti - historijatu njezine koncepcije u osvjet narodnog preporoda i ujedno upoznavanju pjesama i pjevanja s kraja 18. i početka 19. stoljeća.

MAJA BOŠKOVIĆ-STULLI